Self Determinasyon(Kendi Geleceğini Belirleme)

1914 öncesi Lenin tarafından ortaya atılmış daha sonra Wilson'un 14 temel ilkeden biri olmuş. Daha sonra da BM antlaşmasına kadar uluslararası hukuk bakımından bir çalışma yok.

BM antlaşmasında ilk madde BM amaçlarından bahsediyordu

1/2: Uluslararası hakların hak eşitliği ve kendi geleceklerini kendilerinin belirlemesi ilkesine saygı üzerine kurulmuş dostça ilişkiler geliştirmek ve dünya barışını güçlendirmek için diğer uygun önlemleri almak

55/1: Uluslararası hakların hak eşitliği ve kendi yazgılarını kendilerinin belirlemesi ilkesine saygı üzerine kurulmuş barışçı ve dostça ilişkiler sağlanması için gerekli istikrar ve refah koşullarını yaratmak üzere BM;

a) Yaşam düzeylerinin yükseltilmesini, tam istihdamı, ekonomik ve sosyal alanlarda ilerleme ve gelişme koşullarını,
b) Ekonomik sosyal alanlarla sağlık alanındaki uluslararası sorunların ve bunlara bağlı başka sorunların çözümünü, kültür ve eğitim alanlarında ilerleme ve gelişme koşullarını,
c) Irk, cinsiyet, dil ya da din ayrımı gözetmeksizin herkesin insan haklarına ve temel özgürlüklerine bütün dünyada etkin bir biçimde saygı göstermesini kolaylaştıracaktır.

   Uluslararası hukukta bunun bariz bir hak olarak dönüştürülebilmesi ancak ikiz sözleşmelerle(1966 sözleşmeleri) mümkün olmuştur.

1966'da imzalanan ve 1976'da yürürlüğe giren ikiz sözleşmelerin(medeni ve siyasal haklar sözleşmesi, ekonomik sosyal ve kültürel haklar uluslararası sözleşmesi) 1. Maddeleri aynı

1/1: Bütün haklar kendi kaderlerini tayin etme hakkına sahiptirler. Bu hak gereğince halklar kendi siyasi statülerini özgürce kararlaştırırlar ve ekonomik, sosyal, kültürel gelişimlerini özgürce sağlarlar.

1/2: Bütün halklar kendi amaçları doğrultusunda karşılıklı yarar ilişkisine dayanan uluslararası ekonomik işbirliği ve uluslararası hukuktan doğan yükümlülüklerine halel getirmemek kaydıyla kendi doğal zenginlik ve kaynaklarından özgürce yararlanabilirler. Bir halk hiçbir durumda kendi varlığını sürdürmesi için gerekli olanaklardan yoksun bırakılamaz.

1/3: Özerk olmayan ve vesayet altında bulunan ülkelerin yönetilmesinden sorumlu olan devletler de dahil bu sözleşmeye taraf devletler BM Yasasının hükümleri uyarınca halkların kendi kaderlerini tayin etme

hakkının gerçekleştirilmesini kolaylaştıracaklar ve bu hakka saygı göstereceklerdir.

Görüldüğü üzere bu metin genel itibariyle uluslararası hukukta insan hakları alanında self determinasyon hakkına ilişkin ayrı bir düzenleme. Ama bundan önce çeşitli uluslararası hukuk düzenlemelerinde buna ilişkin hükümler var:

- 15 Aralık tarihli 1541 s. Genel Kurul kararı (Sömürge Ülkelerine ve halklarına bağımsızlık verilmesine ilişkin bildiri)
- 24 Ekim 1970 2625 s. Genel Kurul kararı
- 4 Aralık 1986 tarih 41/128 s. Kararlarında çeşitli self determinasyona ilişkin düzenlemeler getirilmeye çalışılmıştır.

1970 sonrası dekolonizasyon altındaki(koloni altındaki) devletlerin büyük ölçüde bağımsızlığına kavuştuklarını görüyoruz. Bu bağımsızlığa kavuşma neticesinde devletlerin acaba bu hakları kullanmak için belirli bir ölçüde bunu self determinasyon dışında bağımsızlığını kullanıp dışsal self determinasyon yoluna gidebilir mi tartışması ortaya çıkmış.

Yani bir devlet acaba bağımsızlığını kullanırken fedaral şekilde örgütlendi bunun içinde federe devlet var. Bu federe devletler bağımsızlık için self determinasyon hakkı kullanabilir mi ?

BM Genel Kurul toplandı ve dedi ki: Kesinlikle devletin parçalanması için bu ilke kullanılamaz. Bilhassa azınlıkların bağımsızlığına kavuşup böyle bir talepte bulunmak mümkün değildir sonucuna vardı.

Diğer taraftan sömürge altındaki devletlerin bu haklarını kullanmalarında bir sakınca yoktur.

Self Determinasyon en son Kosova olayında Soğuk Savaştan Sonra E.Yugoslavyanın ve Çekoslavakya’nın parçalanması yoluna gidilmiştir.

Self Determinasyonun;

- İçsel Yönü: İstediği yönetim biçimini veya istediği hükümeti demokratik yollarla seçebilir.
- Dışsal Yönü: Daha çok hangi devletlerle ilişkiye gireceğini kendisinin belirleyebilmesi
- Ekonomik Yönü: Ekonomik haklarını, ekonomik kaynaklarını kullanmada her devletin bağımsız olması. Bu haklar günümüzde

önemi azalmamış ama bir baskılama aracı olarak üzerinde durulmuştur.

İnsan Hakları

A) Sınıflandırılması

- Ortaya Çıkış Yönünden(klasik haklar(1.kuşak haklar), 2.kuşak haklar,3.kuşak haklar)

Bazı yazarlar bir de temel hak temel olmayan hak ayrımı yapıyor. Aksini söyleyen de var. Ama her halükarda anayasada temel hak ve özgürlükler başlığı altında düzenleme görüyoruz.
İnsan hakları TMK madde 28'e göre tam ve sağ doğmak kaydıyla elde ediliyor. Herhangi bir işleme gerek yok insan olmak yeterli

Hak Kavramı Teorileri

a) İrade teorisi: Bu kurama göre hak, hukuk tarafından tanınan ve korunan iradi bir yetki, bir irade gücü, irade üstünlüğüdür.
b) Menfaat teorisi: hakkın özü ve amacı menfaattir.
c) Karma teori: insana irade kuvveti tanımak suretiyle korunan menfaattir.

Bireyin hak kazanabilmesi beraberinde yetkiyi de sağlamaktadır. Ben bu bilgisayara sahipsem mülkiyet hakkım vardır. Başkası tarafından bu hakkın ihlal edilmesini önleme hakkım vardır.

Hak ve Ödev

Her hak bir yükümlülük getirir. Bu yükümlülükler de hak sahibine aittir. Ancak bu insan hakları bakımından geçerli değildir. İnsan hakları belli bir ödeve bağlanamaz. Çünkü insan hakkına sahip olmak için insan olmak yeterlidir.

Temeli Kant'tan bu yana insan onuru olarak kabul edilir

Kant ve İnsan Onuru

Birey insan onuru açısından herkes eşittir. Bu eşitliğin bir sonucu olarak da herkes insan haklarına sahiptir anlayışı ortaya çıkmış. İnsan haklarının evrenselliği de buradan kaynaklanır. Yani insan haklarına bütün insanlar onur açısından eşit konumda bulunması nedeniyle aynı şekilde sahiptirler.

İnsan onuruna yaraşır bir hayat insan haklarının önemli bir sonucu. İnsan haklarının felsefi temelinde insan onuru; insan onurunun hayata geçirilmesinde özgürlük ve eşitlik yer alır.

Anayasa madde 10 kanun önünde eşitlik

Mutlak eşitliği sağlayamazsınız Kanun önünde eşitlik yani herkesin kişiliğine saygı gösterilmesini arayabilir. Ama insan onuruna eşit saygı gösterilmesi insan hakları açısından eşitliği anlatır.

İnsan haklarının uluslararasılaşması ilk kez BM antlaşmasıyla olmuş ama burada sadece genel olarak insan hakları kavramına yer verilmiş. Bu hakların neler olduğu, kapsamı, kötüye kullanılırsa ne şekilde önlenebileceği yer almamıştır.

BM antlaşmasının amaçlarından biri olan 1/3: Ekonomik, sosyal, kültürel ve insancıl nitelikteki uluslararası sorunları çözmede ve ırk, cinsiyet, dil ya da din ayrımı gözetmeksizin herkesin insan haklarına ve temel özgürlüklerine saygının geliştirilip güçlendirilmesinde uluslararası işbirliğini sağlamak

Yine insan haklarına ilişkin 13, 55, 62, 68, 76. Maddeler de bulunmaktadır.

Tam bir düzenleme olmadığı için BM çalışmaları devam eder ve İHEB 10 Aralık 1948'de Genel Kurul kararıyla kabul edilir. İHEB hukuki açıdan bağlayıcı değildir. Ama yine de Türkiye'de Resmi Gazetede yayımlandı. Hukuki açıdan bağlayıcı olmaması bunun ahlaki ve siyasi anlamda bağlayıcı olmadığı anlamına gelmez. 30 maddelik kısa bir metin olarak karşımıza çıkmaktadır.

1966 Sözleşmeleri(İkiz Sözleşmeler)

1966 da imzalanıp 1976 da yürürlüğe giren iki tane sözleşme bir tanesi medeni ve siyasi haklar sözleşmesi diğeri ekonomik, sosyal ve kültürel haklar sözleşmesi

Neden 1966 sözleşmeleri tek bir sözleşme değil ?

Bunun nedeni Soğuk Savaşta Doğu Blok (Sov. B.) ekonomik ve sosyal hakları pek kabul etmeye yanaşmıyor. Batı Bloğu her ikisini de kabul etmek istiyor. Ama diyorlar ki Doğu Bloğu devletler en azından medeni ve siyasi haklar sözleşmesini kabul etsinler. Burada bir ilerleme kaydedelim. İki ayrı sözleşme yaparak birine daha fazla birine daha az katılım olabilir sonucuna varıyorlar.

Medeni ve Siyasi Haklar Sözleşmesi

Bazıları İHEB'de yer alan bazıları ilk defa yer alacak olan temel hak ve özgürlükler yer almış

Self determinasyon, savaş propagandasının yasaklanması, azınlıklar konusunda devlete yükümlülük getirilmesi İHEB'de yokken ilk kez Medeni ve Siyasi Haklar Sözleşmesinde ortaya çıkmış.

Bir de İHEB'de olmasına rağmen Medeni ve Siyasi Haklar Sözleşmesinde olmayan haklar var. Bunlardan biri sığınma hakkı diğeri mülkiyet hakkı

Uluslararası sözleşmeler yanında denetim mekanizmasını da getirir.

Medeni ve Siyasi haklar sözleşmesinde denetim mekanizmasına ilişkin 18 üyeden oluşan insan hakları komitesi komite üyeliği 4 yıl İnsan haklarında ihtisası olan kişiler olması gerekir. Bu komitenin bağlayıcılığı ço kazdır. Bundan dolayı devletler alınan bu kararları kaale almazlar.

Türkiye bu sözleşmeyi 2000 yılında imzaladı 2003 te onayladı ve yürürlüğe girdi. 2003 yılında bu sözleşmeye katılırken 27. Madde olan siyasi,dini, sosyal, kültürel azınlık kavramına çekince koydu. Biz sadece Lozandaki dini azınlığı tanıyoruz.

Ekonomik, Sosyal, Kültürel Haklar Sözleşmesi

Medeni ve Siyasi haklar Sözleşmesine göre denetim mekanizması zayıf. Ekonomik ve sosyal konseye devletlerin belirli zaman aralıklarla bir rapor sunma mecburiyeti getirilmiş. Bu rapor da genel itibariyle kabul edilmiyor.

Diğer Sözleşmeler

A) Her Türlü Ayrımcılığın Ortadan Kaldırılmasına Dair BM sözleşmesi

21 Aralık 1965'te tüm ırk ayrımlarıyla yasaklama yönünde bir sözleşme kabul edildi. 4 Ocak 1969 tarihinde yürürlüğe girdi.

Madde 1

1. Bu Sözleşmede, "ırk ayrımcılığı" terimi, siyasî, ekonomik, sosyal, kültürel veya toplumsal yaşamın herhangi bir alanında, insan hakları ve temel özgürlüklerin tanınmasını, uygulanmasını, bu hak ve özgürlüklerden yararlanılmasını ortadan kaldırmak veya zayıflatmak amacına ya da etkisine yönelik, ırk, renk, soy ya da ulusal veya etnik kökene dayalı her türlü ayrım, dışlama, kısıtlama ya da tercih anlamındadır. Şeklinde ayrımcılığın tanımı yapılmıştır.

Denetim mekanizması 18 üyeden oluşan ırk ayrımcılığının ortadan kaldırılmasına dair komite oluşturulmuştur. Sözleşmeyle öngörülen devletin sözleşme hükümlerine göre sunacakları raporları ve bireyler tarafından yapılacak başvuru incelemeleriyle görevli kılınmış.

B) işkenceye ve diğer zalimane insanlık dışı veya onur kırıcı muamele veya cezaya karşı BM sözleşmesi

Ortaçağda bir bireyin bir suçu itiraf etmesi kesin delilken günümüzde bu kesin delil değildir. Bu itirafı elde edebilmek için ortaçağda kişilere maddi manevi büyük baskılar yapılmış. Ancak günümüzde bu şekilde kişinin suçunun itiraf etmesi için kişiye maddi manevi zarar veremezsiniz.

Madde 1

1. Sözleşme amaçlarına göre, " İşkence " terimi, bir şahsa veya bir üçüncü şahsa, bu şahsın veya üçüncü şahsın işlediği veya işlediğinden şüphe edilen bir fiil sebebiyle, cezalandırmak amacıyla bilgi veya itiraf elde etmek için veya ayırım gözeten herhangi bir sebep dolayısıyla bir kamu görevlisinin veya bu sıfatla hareket eden bir başka şahsın teşviki veya rızası veya muvafakatıyla uygulanan fiziki veya manevi ağır acı veya ızdırap veren bir fiil anlamına gelir.

   10 Aralık 1984'te Genel Kurul tarafından bu sözleşme kabul edilmiş 26 Haziran 1987'de yürürlüğe girmiş. Türkiye 1988'de taraf olmuş.

   Burada İşkence, zalimane davranış ve insanlık dışı ve onur kırıcı davranış olarak 3 durum var.
   Yine bununla ilgili komite denetim mekanizması olarak öngörülmüş. Ancak burada herhangi bir başvuru olmadan re'sen inceleme yapılabilir.

C) kadınlara karşı her türlü ayrımcılığın önlenmesi BM sözleşmesi

BÖLÜM I

Madde 1

İşbu sözleşmeye göre, kadınlara karşı ayırım deyimi kadınların, medeni durumlarına bakılmaksızın ve kadın ile erkek eşitliğine dayalı olarak politik, ekonomik, sosyal, kültürel, medeni veya diğer sahalardaki insan hakları ve temel özgürlüklerinin tanınmasını, kullanılmasını ve bunlardan yararlanılmasını engelleyen veya ortadan kaldıran veya

bunu amaçlayan ve cinsiyete bağlı olarak yapılan herhangi bir ayırım, mahrumiyet veya kısıtlama anlamına gelecektir.

Buna ilişkin komite denetim mekanizması olarak öngörülmüş.

22 Aralık 2000'de bu denetim mekanizması güçlendirilmiş.

Bireysel Başvuru ve Komitenin re'sen inceleme yapabilmesi önem arz eder.

D) Çocuk Hakları Sözleşmesi

TCK madde 6-b: Çocuk deyiminden; henüz on sekiz yaşını doldurmamış kişi demektir.

1989 sözleşme kabul edildi. 1990 Türkiye taraf oldu.

Denetim mekanizması zayıf. Sadece zorunlu rapor usulü öngörülmüş. Bu rapor usulü de devletler sunmamaları halinde bir yaptırımı yok.

İnsan Haklarının Korunmasına Dair Sözleşme Dışı Usuller

Bu usuller Ekonomik ve Sosyal Konsey tarafından alınan kararlar nedeniyle yani karar numaralarıdır.

- 1235 Usulü

1967'de 1235 S. Kararla insan hakları komisyonu açık insan hakkı ihlalleriyle ilgilenmeye yetkin kılınmış. Şeffaf kararlar alınması nedeniyle devletler üzerinde baskı oluşturmuş. Genel bir inceleme yapılıp tek tek olaylar incelenmemesi eksikliktir.

- 1503 Usulü

1970 tarihli 1503 S. Kararla delillere dayanarak ağır ve sistematik insan hakları ihlallerini içeren şikayetlerin incelenmesi tanınmıştır. Yine genel bir inceleme yapılır tek tek olayla incelenmez. Ama eğer ağır bir ihlal varsa konu incelemeye alınır.

- Özel Usuller

Yoğun insan haklarına dayanarak 80 li yıllarda bazı komisyonlar kabul edildi:

- Zorla ve irade dışı kaybolma çalıma grubu
- İşkence hakkına özel rapartör atanması
- Dini taassup hakkında özel rapartör atanması
- Divan-ı Harp kararları veya Keyfi olarak tutuklamalar çalışma grubu
  Bunlar belirli belgelerde yer alan insan hakları ihlallerinin engellenmesi için bu düzenlemeler karşımıza çıkmaktadır.

AİHM

Avrupa Konseyi'nin 1948 deki girişimleriyle 5 Mayıs 1949'da 10 devlet arasında Londra'da insan hakları, demokrasi, sağlık, sosyal,

adalet….alanlarında Avrupa Konsey Statüsü imzalanması sonucu oluşturuldu. Sonra Yunanistan ve Türkiye katılımıyla sayı 12 oldu.

Günümüzde 47 devlet üye

Türkiye 1950'den beri üye

4 Kasım 1950'de Roma'da imzalanan temel hak ve hürriyetlere ilişkin Avrupa Sözleşmesi bugün AİHM dediğimiz yapının oluşmasına imkan sağlayan bir süreci başlatmış oldu.

Sözleşmede Yer Alan Haklar

Madde 2 Yaşam hakkı

1. Herkesin yaşam hakkı yasayla korunur. Yasanın ölüm

cezası ile cezalandırdığı bir suçtan dolayı hakkında mahkemece hükmedilen bu cezanın infaz edilmesi dışında, hiç kimsenin yaşamına kasten son verilemez.

2. Ölüm, aşağıdaki durumlardan birinde mutlak zorunlu olanı aşmayacak bir güç kullanımı sonucunda meydana gelmişse, bu maddenin ihlaline neden olmuş sayılmaz:

a) Bir kimsenin yasa dışı şiddete karşı korunmasının sağlanması;

b) Bir kimsenin usulüne uygun olarak yakalanmasını gerçekleştirme veya usulüne uygun olarak tutulu bulunan bir kişinin kaçmasını önleme;

c) Bir ayaklanma veya isyanın yasaya uygun olarak bastırılması

Ötenazi ve Kürtaj Yaşam Hakkını İhlal Eder Mi ?

Ötenazi: Tanıyan ülkelerde ihlal etmez. Tanımayan ülkelerde ihlal eder.

Kürtaj: Bazı ülkeler belirli bir süreye kadar için verirken bazı ülkeler hiç izin vermiyor. Yine tanıyan ülkelerde ihlal söz konusu değil.

Madde 3 İşkence yasağı

Hiç kimse işkenceye veya insanlık dışı ya da aşağılayıcı muamele veya cezaya tabi tutulamaz.

En ağırdan hafife doğru:

- İşkence
- İnsanlık Dışı
- Aşağılayıcı Muamele

Madde 4 Kölelik ve zorla çalıştırma yasağı

1815 Viyana Kongresiyle yasaklandı. 1856'dan itibaren hemen hemen çoğu yerde kaldırıldı.

1. Hiç kimse köle ya da kul durumunda tutulamaz

2. Hiç kimse zorla çalıştırılamaz ve zorunlu çalışmaya tabi tutulamaz.

3. Aşağıdaki haller, bu madde anlamında "zorla çalıştırma ya da zorunlu çalışma" sayılmaz:

a) Bu Sözleşme'nin 5. maddesinde öngörülen koşullara uygun olarak tutulu bulunan bir kimseden, tutulu bulunduğu sırada veya şartlı tahliyeden yararlandığı süre içinde olağan olarak yapması istenilen bir iş;

b) Askeri nitelikli herhangi bir hizmet veya vicdanî reddin meşru sayıldığı ülkelerde, vicdanî reddi seçen kişilere zorunlu askerlik hizmeti yerine gördürülebilecek başkaca bir hizmet;

c) Toplumun hayat veya refahını tehdit eden kriz veya afet hallerinde gerekli görülen her hizmet;

d) Olağan yurttaşlık yükümlülükleri kapsamına giren her türlü çalışma veya hizmet.

Madde 5 Özgürlük ve güvenlik hakkı

1. Herkes özgürlük ve güvenlik hakkına sahiptir. Aşağıda belirtilen haller dışında ve yasanın öngördüğü usule uygun olmadan hiç kimse özgürlüğünden yoksun bırakılamaz:

a) Kişinin, yetkili bir mahkeme tarafından verilmiş mahkumiyet kararı sonrasında yasaya uygun olarak tutulması;

b) Kişinin, bir mahkeme tarafından yasaya uygun olarak verilen bir karara uymaması sebebiyle veya yasanın öngördüğü bir yükümlülüğün uygulanmasını sağlamak amacıyla yasaya uygun olarak yakalanması veya tutulması;

c) Kişinin bir suç işlediğinden şüphelenmek için inandırıcı sebeplerin bulunduğu veya suç işlemesine ya da suçu işledikten sonra kaçmasına engel olma zorunluluğu kanaatini doğuran makul gerekçelerin varlığı halinde, yetkili adli merci önüne çıkarılmak üzere yakalanması ve tutulması;

(Gece mahalle bekçisi dolanırken bir kişinin binadan dışarı elinde eşyalarla dışarı çıktığını görüyor. Hırsızlık şüphesi var. Bekçi Dur! Dedi kişi durmadı kaçmaya başladı yakalandı mahkemeye çıkarılması üzerine nezarete atıldı)

d) Bir küçüğün gözetim altında eğitimi için usulüne uygun olarak verilmiş bir karar gereği tutulması veya yetkili merci önüne çıkarılmak üzere yasaya uygun olarak tutulması;
(Bizde 8 yıllık zorunlu eğitim var. Bazı yerlerde çocuğu okula göndermeyip veliyle birlikte çocuğun okula gönderilmesi için gözaltında tutulması)

e) Bulaşıcı hastalıkların yayılmasını engellemek amacıyla, hastalığı yayabilecek kişilerin, akıl hastalarının, alkol veya uyuşturucu madde bağımlılarının veya serserilerin yasaya uygun olarak tutulması;
(Serseri: Kendi geçimini sağlayacak kadar geliri olmayan ve ikamete sahip olmayan bireyler)

f) Kişinin, usulüne aykırı surette ülke topraklarına girmekten alıkonması veya hakkında derdest bir sınır dışı ya da iade işleminin olması nedeniyle yasaya uygun olarak yakalanması veya tutulması;

2. Yakalanan her kişiye, yakalanma nedenlerinin ve kendisine yöneltilen her türlü suçlamanın en kısa sürede ve anladığı bir dilde bildirilmesi zorunludur.

3. İşbu maddenin 1.c fıkrasında öngörülen koşullar uyarınca yakalanan veya tutulan herkesin derhal bir yargıç veya yasayla adli görev yapmaya yetkili kılınmış sair bir kamu görevlisinin önüne çıkarılması zorunlu olup, bu kişi makul bir süre içinde yargılanma ya da yargılama süresince serbest bırakılma hakkına sahiptir. Salıverilme, ilgilinin duruşmada hazır bulunmasını sağlayacak bir teminat şartına bağlanabilir.

4. Yakalama veya tutulma yoluyla özgürlüğünden yoksun kılınan herkes, tutulma işleminin yasaya uygunluğu hakkında kısa bir süre içinde karar verilmesi ve, eğer tutulma yasaya aykırı ise, serbest bırakılması için bir mahkemeye başvurma hakkına sahiptir.

5. Bu madde hükümlerine aykırı bir yakalama veya tutma işleminin mağduru olan herkes tazminat hakkına sahiptir.

Madde 6 Adil yargılanma hakkı

1. Herkes davasının, medeni hak ve yükümlülükleriyle ilgili uyuşmazlıklar ya da cezai alanda kendisine yöneltilen suçlamaların esası konusunda karar verecek olan, yasayla kurulmuş, bağımsız ve tarafsız bir mahkeme tarafından, kamuya açık olarak ve makul bir süre içinde görülmesini isteme hakkına sahiptir. Karar alenî olarak verilir. Ancak, demokratik bir toplum içinde ahlak, kamu düzeni veya ulusal güvenlik yararına, küçüklerin çıkarları veya bir davaya taraf olanların özel hayatlarının gizliliği gerektirdiğinde veyahut, aleniyetin adil yargılamaya zarar verebileceği kimi özel durumlarda ve mahkemece bunun kaçınılmaz olarak değerlendirildiği ölçüde, duruşma salonu tüm dava süresince veya kısmen basına ve dinleyicilere kapatılabilir.

2. Bir suç ile itham edilen herkes, suçluluğu yasal olarak sabit oluncaya kadar masum sayılır.

3. Bir suç ile itham edilen herkes aşağıdaki asgari haklara sahiptir:

a) Kendisine karşı yöneltilen suçlamanın niteliği ve sebebinden en kısa sürede, anladığı bir dilde ve ayrıntılı olarak haberdar edilmek;

b) Savunmasını hazırlamak için gerekli zaman ve kolaylıklara sahip olmak;

c) Kendisini bizzat savunmak veya seçeceği bir müdafinin yardımından yararlanmak; eğer avukat tutmak için gerekli maddî olanaklardan yoksun ise ve adaletin yerine gelmesi için gerekli görüldüğünde, resen atanacak bir avukatın yardımından ücretsiz olarak yararlanabilmek;

d) İddia tanıklarını sorguya çekmek veya çektirmek,savunma tanıklarının da iddia tanıklarıyla aynı koşullar altında davet edilmelerinin ve dinlenmelerinin sağlanmasını istemek;

e) Mahkemede kullanılan dili anlamadığı veya konuşamadığı takdirde bir tercümanın yardımından ücretsiz olarak yararlanmak.

Madde 7 Kanunsuz ceza olmaz

1. Hiç kimse, işlendiği zaman ulusal veya uluslararası hukuka göre suç oluşturmayan bir eylem veya ihmalden dolayı suçlu bulunamaz. Aynı biçimde, suçun işlendiği sırada uygulanabilir olan cezadan daha ağır bir ceza verilemez.

2. Bu madde, işlendiği zaman uygar uluslar tarafından tanınan genel hukuk ilkelerine göre suç sayılan bir eylem veya ihmalden suçlu bulunan bir kimsenin yargılanmasına ve cezalandırılmasına engel değildir.

Madde 8 Özel ve aile hayatına saygı hakkı

1. Herkes özel ve aile hayatına, konutuna ve yazışmasına saygı gösterilmesi hakkına sahiptir.

2. Bu hakkın kullanılmasına bir kamu makamının müdahalesi, ancak müdahalenin yasayla öngörülmüş ve demokratik bir toplumda ulusal güvenlik, kamu güvenliği, ülkenin ekonomik refahı, düzenin korunması, suç işlenmesinin önlenmesi, sağlığın veya ahlakın veya başkalarının hak ve özgürlüklerinin korunması için gerekli bir tedbir olması durumunda söz konusu olabilir.

Madde 9 Düşünce, vicdan ve din özgürlüğü

1. Herkes düşünce, vicdan ve din özgürlüğüne sahiptir; bu hak, din veya inanç değiştirme özgürlüğü ile tek başına veya topluca, kamuya açık veya

kapalı ibadet, öğretim, uygulama ve ayin yapmak suretiyle dinini veya inancını açıklama özgürlüğünü de içerir.

2. Din veya inancını açıklama özgürlüğü, sadece yasayla öngörülen ve demokratik bir toplumda kamu güvenliğinin, kamu düzeninin, genel sağlık veya ahlakın ya da başkalarının hak ve özgürlüklerinin korunması için gerekli sınırlamalara tabi tutulabilir.

Madde 10 İfade özgürlüğü

1. Herkes ifade özgürlüğü hakkına sahiptir. Bu hak, kamu

makamlarının müdahalesi olmaksızın ve ülke sınırları gözetilmeksizin, kanaat özgürlüğünü ve haber ve görüş alma ve de verme özgürlüğünü de kapsar. Bu madde, Devletlerin radyo, televizyon ve sinema işletmelerini bir izin rejimine tabi tutmalarına engel değildir.

2. Görev ve sorumluluklar da yükleyen bu özgürlüklerin kullanılması, yasayla öngörülen ve demokratik bir toplumda ulusal güvenliğin, toprak bütünlüğünün veya kamu güvenliğinin korunması, kamu düzeninin sağlanması ve suç işlenmesinin önlenmesi, sağlığın veya ahlakın, başkalarının şöhret ve haklarının korunması, gizli bilgilerin yayılmasının önlenmesi veya yargı erkinin yetki ve tarafsızlığının güvence altına alınması için gerekli olan bazı formaliteler, koşullar, sınırlamalar veya yaptırımlara tabi tutulabilir.

- Düşünce özgürlüğü kafada kaldığı sürece hukuku ilgilendirmez. Dış dünyaya aksettiği andan itibaren hukukun ilgi alanına girer. Dışarı aksetme de ifade olarak kabul edilir.

Madde 11 Toplantı ve dernek kurma özgürlüğü

1. Herkes barışçıl olarak toplanma ve dernek kurma hakkına sahiptir. Bu hak, çıkarlarını korumak amacıyla başkalarıyla birlikte sendikalar kurma ve sendikalara üye olma hakkını da içerir.

2. Bu hakların kullanılması, yasayla öngörülen ve demokratik bir toplum içinde ulusal güvenliğin, kamu güvenliğinin korunması, kamu düzeninin sağlanması ve suç işlenmesinin önlenmesi, sağlığın veya ahlakın veya başkalarının hak ve özgürlüklerinin korunması için gerekli olanlar dışındaki sınırlamalara tabi tutulamaz. Bu madde, silahlı kuvvetler, kolluk kuvvetleri veya devlet idaresi mensuplarınca yukarda anılan haklarını kullanılmasına meşru sınırlamalar getirilmesine engel değildir.

Madde 12 Evlenme hakkı

Evlenme çağına gelen her erkek ve kadın, bu hakkın kullanımını düzenleyen ulusal yasalara uygun olarak evlenme ve aile kurma hakkına sahiptir.

Madde 13 Etkili başvuru hakkı

Bu Sözleşme'de tanınmış olan hak ve özgürlükleri ihlal edilen herkes, söz konusu ihlal resmi bir hizmetin ifası için davranan kişiler tarafından gerçekleştirilmiş olsa dahi, ulusal bir merci önünde etkili bir yola başvurma hakkına sahiptir.

Madde 14 Ayrımcılık yasağı

> Bu Sözleşme'de tanınan hak ve özgürlüklerden yararlanma, cinsiyet, ırk, renk, dil, din, siyasal veya diğer kanaatler, ulusal veya toplumsal köken, ulusal bir azınlığa aidiyet, servet, doğum başta olmak üzere herhangi başka bir duruma dayalı hiçbir ayrımcılık gözetilmeksizin sağlanmalıdır.

AİHS Uygulama Alanı

Kişi Bakımından:

Madde 1 İnsan haklarına saygı yükümlülüğü

Yüksek Sözleşmeci Taraflar kendi yetki alanları içinde bulunan herkesin, bu Sözleşme'nin birinci bölümünde açıklanan hak ve özgürlüklerden yararlanmalarını sağlarlar.

Hakkı ihlal edilen herkes yani o devletin vatandaşı, vatandaşı olmayan, vatansız, mülteci herkesin başvurma hakkına sahip olmasıdır.

Yer Bakımından:

Yetki alanları içinde bulunan herkesin diyor 1. Maddede

KKTC vatandaşı Louizidu davası var: Savaş sonrası Rum bölgesinde kalan Louizidu Kuzey tarafta kalan eşyalarını almak istiyor. Bunun üzerine dava açılıyor. Türkiye aleyhine sonuçlanıyor. Tazminat vermek zorunda kalıyor.

Zaman Bakımından

Sözleşme 1953'te yürürlüğe girdi. Türkiye 1954'te katıldı. Türkiye açısından sözleşme 1954'ten itibaren doğacak ama komisyon açısından 1987 de yargı yetkisini tanıdığı için komisyon açısından 1987 de Divan açısından da aynı şekilde 1989 da yargı yetkisini tanıdığı için 1989 da da divan için doğacak.

AİHS Denetim Mekanizması

11 no'lu protokol öncesi

Kurulduğu anda öncelikle komisyon ve divan vardı.

Komisyona devletler ve gerçek kişiler başvurabilirken; divana devletler ve komisyon başvurabiliyordu. Yargılama olabilmesi için de komisyon ve divanın yargılama yetkisinin tanınması gerekiyordu. Türkiye 1987 de komisyonun 1989 da divanın yargı yetkisini tanımıştır.

11 no'lu protokol sonrası

Komisyon ve divan ayrımı ortadan kalktı ve AİHM adı altında tek bir çatıda tam zamanlı bir mahkeme kuruldu. Sözleşmeye taraf devletler aynı zamanda denetim sistemini de kabul etmiş oldular.

ABD insan hakları sözleşmesinde bireysel başvuru esastır.

Avrupa insan hakları sözleşmesinde devlet başvurusu esastır.

AİHS Denetim Mekanizması

1) Devlet Başvurusu

AİHS madde 33'e göre sözleşmeye taraf devlet diğer sözleşmeye taraf devletin sözleşmece korunan bir hak ve özgürlüğün ihlali söz konusuysa mahkemeye başvurabilir. AİHS'e taraf her sözleşmeci devlet mahkemenin bu yetkisini tanımış sayılır.

2) Bireysel Başvuru

AİHS giriş kısmı ''herkes'' diyor. Yani hakkı ihlal edilen herkes anlamında bu bireysel başvuruya iç hukuk yollarını tükettikten sonra herkes başvurabilir.

- İç hukuk yolları tüketilmiş olmalı

Eğer iç hukuk yolları tüketilmeden başvuru olursa mahkeme tarafından usulden reddedilir. Ama zaman zaman mahkeme aksi yönde karar alabilir. Eğer iç hukuk yollarında hep aynı sonuç alınıyor veya göstermelik olarak bir üst mercii gösteriliyorsa bu durumda iç hukuk yolları tüketilmeden AİHM'e başvurulabilir diyor. Ama her zaman geçerli değil.

- Başvurunun altı aylık süre içinde yapılmış olması

Mahkemeye ancak iç hukuk kurallarına dayanılarak verilen kesin karar tarihinden itibaren 6 aylık süre içinde başvurulabilir. Bu 6 aylık süre hak düşürücü süreye tabii olup 6 ay geçtikten sonra başvuru hakkı ortadan kalkar.

- Başka bir uluslararası mekanizmaya başvurulmamış olması

- Diğer kabul edilebilirlik şartları

a) Başvuru dilekçesi imzasız olmamalı

b) Şikayet konusu sözleşme hükümleriyle çelişmemeli

c) Başvuru açıkça dayanaktan yoksun olmamalı

d) Başvuru hakkı kötüye kullanılmamalı

e) Bu hususların bireysel başvuruların kabul edilebilirliği açısından gerek Komite gerekse Dairece yapılan incelemede dikkate alınmalıdır.

AİHS madde 39

1. Yargılamanın her aşamasında, Mahkeme, davanın bu Sözleşme ve Protokolleri ile tanınan insan haklarına saygı ilkesinden esinlenen bir dostane çözüm yoluyla sonuçlanmasını sağlamak için taraflara yardımcı olabilir.
   2. 1. fıkrada tanımlanan işlemler gizlidir.
   3. Dostane çözüm durumunda Mahkeme, olayların ve kabul edilen çözümün kısa bir özeti ile sınırlı bir kararla başvuruyu kayıttan düşürür.
   4. Bu karar, dostane çözüme ilişkin olarak kararda yer alan esasların icrasını denetleyecek olan Bakanlar Komitesi'ne iletilir.

Eğer dostça çözüme ulaşılamazsa bir tazminat belirlenmesi yoluna gidilecek (41. Madde)

Madde 38:

1. Mahkeme, başvuruyu tarafların temsilcileriyle birlikte inceler ve gerekirse, ilgili Yüksek Sözleşmeci Tarafların, etkin olarak yürütülmesi için gerekli tüm kolaylıkları sağlayacakları bir soruşturma yapar.

   Soruşturma sürecinde gerekli tüm kolaylıkların sağlanması gerekiyor.

   Eğer oyçokluğuyla taraf devletin sözleşme hükümlerini ihlal ettiği sonucuna varılırsa gerekçeli karar yazılacak(45.madde) ve dairenin bu kararı kesin niteliktedir(44.madde)
   Her davada olmamakla birlikte eğer menfaat açısından bir zarar da olmuşsa sözleşmenin ihlali kararı sonucu tazminat istenir.
   Mahkemenin aldığı nihai karar bağlayıcıdır(madde 46)

AİHM iç tüzük
Kabul Edilebilirlikle İlgili Yargılamalar
Devletlerarası Başvurular
Madde 51 - Başvuruların havalesi ve sonrasında izlenecek usul
1. Sözleşme'nin 33. maddesi uyarınca bir başvuru yapıldığı zaman, Mahkeme Başkanı hemen bu başvuruyu davalı Sözleşmeci Tarafa tebliğ eder ve başvuruyu Bölümlerden birine havale eder.

2. İçtüzüğün 26 1 (a) maddesine göre başvuran ve davalı Sözleşmeci Taraflara ilişkin olarak seçilmiş olan yargıçlar davayı görmek üzere oluşturulan Dairede re'sen (ex officio) yer alırlar. Başvuru birden fazla Sözleşmeci Taraf tarafından yapılmış ise veya Sözleşmeci Taraflar tarafından aynı amaçla yapılan başvurular İçtüzüğün 42. maddesine göre birlikte inceleniyorsa, İçtüzüğün 30. maddesi uygulanır.

3. Davanın bir Bölüme havalesi üzerine, Bölüm Başkanı, İçtüzüğün 26 § 1 maddesine göre bir Daire oluşturur ve davalı Sözleşmeci Tarafı başvurunun kabul edilebilirliği hakkındaki yazılı görüşlerini bildirmeye davet eder. Bu suretle elde edinilen görüşler, Yazı İşleri Müdürü tarafından başvuran Sözleşmeci Tarafa iletilir; başvuran Taraf yanıt olarak kendi görüşlerini sunabilir.

4. Başvuru hakkında kabul edilebilirlik kararı verilmesinden önce, Daire veya Daire Başkanı Tarafları daha başka yazılı görüşler sunmaya davet edebilir.

5. Bir veya daha fazla Sözleşmeci Tarafın talebi üzerine veya Dairenin kendiliğinden karar vermesi halinde, kabul edilebilirlik konusunda bir duruşma yapılır.

6. Daire Başkanı yazılı ve gerektiği takdirde sözlü usulü belirlemeden önce Taraflara danışır.

Bireysel Başvurular
Madde 52- Başvuruların Bölümlere havalesi

1. Sözleşme'nin 34. Maddesi uyarınca yapılan bir başvuru, davaların Bölümler arasında adil dağılımını gözeterek Mahkeme Başkanı tarafından, Bölümlerden birine havale edilir.

2. Sözleşme'nin 26/ 1 maddesinde öngörülen yedi yargıçtan oluşan Daire, ilgili Bölüm Başkanı tarafından İçtüzüğün 26/ 1 maddesi doğrultusunda oluşturulur.

3. Yukarıdaki fıkraya göre bir Daire oluşturuluncaya kadar, Bölüm Başkanı bu İçtüzükle Daire Başkanına verilen bütün yetkileri kullanır.

Madde 52A1- Tek yargıç önündeki usul

1. Sözleşme'nin 27. Maddesi doğrultusunda, tek yargıç, 34. madde uyarınca yapılmış bulunan bir başvurunun, karar başka bir incelemeyi gerektirmiyorsa, kabul edilemez olduğuna ya da başvurunun

Mahkeme'nin dava listesinden düşürülmesine karar verebilir. Bu karar nihaidir. Başvuran karara ilişkin olarak bir mektupla bilgilendirilir.

2. Sözleşme'nin 26 / 3 maddesi doğrultusunda, tek yargıç, adına seçildiği Sözleşmeci Tarafa karşı yapılmış herhangi bir başvuruyu inceleyemeyebilir.

3. Tek yargıç, bu maddenin ilk fıkrasında öngörülen şekilde verilen bir karar almazsa, başvuruyu, incelenmek üzere Komite ya da Daire'ye gönderir.

Madde 53 - Komite önündeki usul

1. Sözleşme'nin 28/ 1(a) maddesine uygun olarak, Komite, yargılamanın herhangi bir aşamasında oybirliği ile bir başvurunun -eğer karar başkaca bir incelemeyi gerektirmiyorsa- kabul edilemez olduğuna ya da Mahkeme'nin dava listesinden düşürülmesine karar verebilir.

2. İçtüzüğün 54 / 2 (b) maddesi uyarınca taraflardan alınan görüşler ışığında, Komite davanın Sözleşme'nin 28 / 1 (b) maddesinde öngörülen usule uygun olarak incelenebileceğine ikna olursa, oybirliği ile kabul edilebilirlik ve uygunsa adil tazmin hükümleri dâhil karar verebilir.

3. İlgili Sözleşmeci Taraf adına seçilmiş yargıç Komite üyesi değilse, Komite Sözleşme'nin 28 / 1 (b) maddesinde öngörülen, Tarafın başvuru usulüne itiraz edip etmemesi dahil bütün ilgili unsurları dikkate alarak, yargılamanın herhangi bir aşamasında, oybirliği ile yargıcı üyelerinden birinin yerini almaya davet edebilir.

4. Sözleşme'nin 28/1. maddesi uyarınca alınan karar ve hükümler kesindir.

5. Hem başvuran hem de ilgili Sözleşmeci Taraf, mevcut İçtüzük kuralları uyarınca başvuruya daha önceden dahil oldukları durumlarda, Komite aksine karar vermedikçe, Sözleşme'nin 28/1 a) maddesi uyarınca Komite kararı hakkında bir mektupla bilgilendirilirler.

6. Komitenin herhangi bir karar veya hüküm vermemesi durumunda, başvuru İçtüzüğün 52/2. maddesi uyarınca davayı incelemek üzere oluşturulan Daire'ye gönderilir.

7. İçtüzüğün 42§1 ve 79 ila 81. maddeleri arasındaki hükümler, Komite nezdindeki yargılamalarda gerekli değişikliklerle birlikte (mutatis mutandis) uygulanır.

Madde 54 - Daire önündeki usul

1. Daire başvurunun kabul edilemez olduğuna ve davanın kayıttan düşmesine hemen karar verebilir. Dairenin bu kararı başvurunun tamamına veya bir kısmına ilişkin olabilir.

2. Eğer bu şekilde karar alınmazsa Daire veya Bölüm Başkanı,

(a) taraflardan, Dairenin veya Daire Başkanının konu ile ilgili olduğunu düşündüğü bilgi, belge veya diğer materyalleri sunmalarını isteyebilir;

(b) Sözleşmeci davalı devleti başvurunun bir kısmı veya tamamı konusunda bilgilendirir ve onu bu konulara ilişkin gözlemlerini sunmaya davet eder; davalı Devletin görüşlerini aldıktan sonra, başvuranı buna cevap olarak görüş sunmaya davet edebilir;

(c) tarafları yazıyla ek gözlemlerini sunmaya davet edebilir.

3. Bu maddenin 2(b) paragrafı kapsamındaki yetkilerin kullanımında Bölüm Başkanı, tek yargıç sıfatıyla, başvurunun bir kısmının kabul edilemez olduğuna veya başvurunun bir kısmının kayıttan düşürülmesine hemen karar verebilir. Bu şekilde alınan bir karar kesin olup başvurana mektup ile bildirilir.

4. Bu maddenin 2. ve 3. paragrafları, geçici tedbir taleplerini karara bağlamak üzere Madde 39 /4 4 uyarınca nöbetçi yargıç olarak atanan Bölüm Başkan Yardımcıları için de geçerlidir.

5. Daire, kabul edilebilirliğe ilişkin kararı vermeden önce, tarafların talebi üzerine veya resen, Sözleşme’deki görevlerinin yerine getirilmesinin gereği olarak duruşma yapılmasına karar verebilir. Bu durumda, Daire istisnai olarak aksine karar vermedikçe, tarafları başvurunun esasıyla ilgili sorunlar hakkında da görüşlerini bildirmeye de davet eder.

Madde 54A2- Kabul edilebilirlik ve dava esasının birlikte incelenmesi

1. Daire, İçtüzüğün 54 § 2 (b) maddesi gereğince, bir davalı Sözleşmeci Tarafa başvuruyu bildirirken, Sözleşme'nin 29 § 3 maddesi uyarınca davanın kabul edilebilirlik ve esasını aynı anda incelenmeye de karar verebilir. Böyle durumlarda taraflardan görüşlerine, adil tazminata ilişkin taleplerini ve dostane çözüm ile ilgili tekliflerini de eklemeleri istenir. İçtüzüğün 60 ve 62. maddeleri, gerekli değişikliklerle birlikte (mutatis mutandis) uygulanır. Ancak, Mahkeme, gerekli gördüğü takdirde, herhangi bir aşamada kabul edilebilirliğe ilişkin ayrı bir karar alma kararına varabilir.

2. Dostane çözüme veya başka bir çözüme varılmazsa ve Daire, tarafların iddia ve savunmaları ışığında davanın kabul edilebilir olduğuna ve esas bakımından karara hazır olduğuna kanaat getirirse, kabul edilebilirliğe ilişkin ayrı karar verme kararı halinde bunu saklı tutarak, derhal Daire'nin kabul edilebilirlik hakkındaki kararını içeren bir nihai karara varır.